

Helsingfors/Mariehamn 17.12.2013

Nr 37/13

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
4.12.2013, nr 240, 243,
245, 247 och 249/2013

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 4.12.2013 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om Ålands ombudsmannamyndighet (nedan landskapslagen),
2. Landskapslag om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män,
3. Landskapslag om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland,
4. Landskapslag om ändring av 2 e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård,
5. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Genom landskapslagen inrättas en ny myndighet benämnd Ålands ombudsmannamyndighet, till vilken överförs tjänster och personal från diskrimineringsombudsmannen, Ålands landskapsregerings kansliavdelning samt dess social- och miljöavdelning. Ombudsmannamyndighetens verksamhet omfattar tryggnad och främjande av den enskildes rätt till likabehandling och jämställdhet, tryggnad och främjande av barnets ställning och rättigheter, tryggnad och

främjande av klientens ställning och rättigheter inom socialvården, tryggande och främjande av patientens ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården samt konsumentrådgivning. Den nya landskapslagen föranleder följdändringar i övriga ovan nämnda landskapslagar.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 3 § 2 mom. i självstyrelselagen för Åland ankommer landskapets allmänna styrelse och förvaltning på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Lagstiftningsbehörigheten i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän, arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 2 och 2a punkterna i självstyrelselagen.

Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen hör arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda till rikets behörighet. Till rikets behörighet har enligt 29 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen hänförts arbetsavtal och samarbete inom företag. Nu aktuell landskapslagstiftning berör inte rikets tjänstemän i landskapet eller landskapets och kommunernas privaträttsligt anställda arbetstagare eller den privata sektorn i landskapet i fråga om vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket.

Av uppdelningen av behörigheten framgår att landskapets lagstiftningsbehörighet innefattar befogenhet att bestämma om tjänsteinnehavarnas rättigheter samt om deras anställningsvillkor. Till landskapets behörighet hör även att reglera bestämmelser om inrättande och indragning av tjänster.

Bestämmelserna i landskapslagens 3 kap. om ombudsmannamyndighetens administration och personal har enligt Ålandsdelegationens uppfattning formulerats med beaktande av den ovan beskrivna behörighetsfördelningen i självstyrelselagen.

I landskapslagens 3 § 2 mom. finns en hänvisning till landskapslagens 1 § 1 mom. 2 punkt. Någon sådan punkt finns inte i landskapslagens 1 §, men denna felaktighet inverkar inte på behörigheten.

Genom landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland (ÅFS 66/2005) genomfördes rådets direktiv 2000/43/EG om genomförande av principen av likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (nedan diskrimineringsdirektivet) samt rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet i landskapet Åland.

Artikel 13.1 i diskrimineringsdirektivet förutsätter att medlemsstaterna utser ett eller flera organ för främjande av likabehandling av alla personer utan åtskillnad på grund av ras eller etniskt ursprung. Dessa organ får utgöra en del av de organ som på nationell nivå har till uppgift att tillvarata de mänskliga rättigheterna eller att ta tillvara enskildas rättigheter. I enlighet härmed inrättades genom nämnda landskapslag en tjänst som diskrimineringsombudsman, som nu ersätts av en ombudsmannamyndighet. Enligt nämnda artikel ska medlemsstaterna säkerställa att behörigheten för dessa organ bl.a. omfattar att på ett oberoende sätt bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål om diskriminering. I enlighet härmed stadgas i landskapslagens 1 § att Ålands ombudsmannamyndighet är en oberoende myndighet. Trots att myndigheten är administrativt underställd landskapsregeringen, och att beslut om bl.a. permittering och förflyttning och omplacering av tjänstemän vid ombudsmannamyndigheten fattas av landskapsregeringen, bör myndigheten anses kunna utöva sina uppgifter på ett oberoende sätt. I detta avseende kan bestämmelsen i landskapslagens 22 § om att ombudsmannamyndigheten inom landskapets behörighet kärar och svarar för landskapet samt bevakar landskapets intressen vid domstolar och andra myndigheter i angelägenheter som hör samman med myndighetens uppgifter uppfattas som motsägelsefull. Bestämmelsen är vidare än i 5 § 2 mom. i gällande landskapslag om diskrimineringsombudsmannen, som anger att diskrimineringsombudsmannen bevakar landskapets intressen i angelägenheter som hör samman med diskrimineringsombudsmannens administrativa uppgifter. Med beaktande av artikel 13.1 i diskrimineringsdirektivet och av att ombudsmannamyndighetens uppgift är att motverka och förhindra diskriminering, kan bestämmelsen om att bevaka landskapets intressen inte komma i fråga i sådana diskrimineringsärenden där dessa uppgifter kan stå i konflikt med varandra. I sådana fall bör en särskild företrädare för landskapsregeringen uppträda i enlighet med landskapslagens 22 §.

Landskapslagens 4 och 5 § gäller ombudsmannamyndighetens verksamhet inom socialskyddet, som utgör landskapsbehörighet enligt självstyrelselagens 18 § 13 punkt, medan landskapslagens 6 § gäller hälso- och sjukvården, som enligt självstyrelselagens 18 § 12 punkt med vissa undantag hör till landskapets behörighet. Enligt förarbetena till gällande självstyrelselag omfattar begreppet socialvård även barnskydd. I landskapslagens 3 – 6 § begränsas ombudsmannamyndighetens verksamhet till att gälla angelägenheter som hör till landskapets behörighet, varför de inte föranleder några anmärkningar ur behörighetssynpunkt.

Enligt landskapslagens 7 § ska vid ombudsmannamyndigheten även skötas uppgifter som hänför sig till konsumentrådgivning. Enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt utgör konsumentskyddet riksbehörighet. I självstyrelselagens 30 § 11 punkt anges dock att de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning an-

kommer på magistraterna ska i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten. Av landskapslagens 7 § 3 mom. framgår att ombudsmannamyndighetens verksamhet gällande konsumentrådgivning gäller de uppgifter som avses i självstyrelselagens 30 § 11 punkt, varför bestämmelserna i landskapslagens 7 § inte föranleder några anmärkningar från delegationens sida.

Enligt självstyrelselagens 30 § 10 punkt ska de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden i landskapet handhas av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd. En hänvisning till nämnda bestämmelse finns i landskapslagens 18 § gällande tillsättande av en särskild konsumenttvistenämnd.

Hänvisningarna i landskapslagens 7 § 2 mom., 10 § 2 mom. och 19 § 2 mom. till lagen om konsumentrådgivning (FFS 800/2008) kan, liksom hänvisningen i landskapslagens 18 § till lagen om konsumenttvistenämnden, med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagens 17 § 2 mom. berättigas landskapsregeringen att i en landskapsförordning utfärda närmare bestämmelser om sammansättningen, mandattiden, arvoden och uppgifterna för den ombudsmannanämnd som ska bistå ombudsmannamyndigheten vid skötseln av de uppgifter som avses i landskapslagens 3 – 6 §, samt om kompetenskraven för nämndens medlemmar. Med beaktande av den reglering som finns i landskapslagen, och av att ombudsmannanämndens uppgift är endast att bistå ombudsmannamyndigheten, anser Ålandsdelegationen att delegeringsfullmakten inte kan anses beröra grunderna för individens rättigheter och skyldigheter, och uppfyller därmed förutsättningarna för delegering i självstyrelselagens 21 § 1 mom. och grundlagens 80 § 1 mom.

Enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen har landskapet rätt att lagstifta i fråga om utsättande och utdömande av vite samt förbud och andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser härom kan intas i landskapslagen om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män samt i landskapslagen om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av landskapslagen om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, landskapslagen om ändring av 10 och 11 §§ landskapslagen om för-

hindrande av diskriminering i landskapet Åland, landskapslagen om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, samt landskapslagen om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter förutsätter att även landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet träder i kraft.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Mäenpää och Pellonpää, jämte suppleanten Lindholm.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare